

ESCARTÍ (2013): *Vita Christi*, Vicent J. Escartí (ed.), València: Institució Alfons el Magnànim.

RUIZ-RUANO, Míriam: *Vós i jo entre els antics. Fonts i influències de la literatura catalana medieval*, València: Institució Alfons el Magnànim, Centre Valencià d'Estudis i Investigació (Diputació de València), 2020; «Estudis universitaris» 173.

JOAN M. PERUJO MELGAR

Universitat d'Alacant

joanm.perujo@ua.es

L'*accessus ad auctores*, acompanyat de comentaris o glosses per a contextualitzar l'autor i els títols de referència, era pràctica habitual en l'estudi dels textos de l'antigor —en llengua original o en traducció, que també és una forma de lectura, *trasllat* i exegesi de l'obra de partida. És un mètode didàctic que s'utilitza encara en l'ensenyament universitari i en moltes publicacions, un procediment pràctic per als amants dels clàssics, però tal volta poc atractiu per als no iniciats, als quals se sol oferir vies alternatives d'accés a uns autors no sempre fàcils de pair: traduccions, edicions parcials o adaptades, versions en forma d'obra teatral, pel·lícula, còmic, cançó, videojoc o sobrets de sucre. Tot s'hi val per a fer-ne difusió, amb el benentès que el producte que reben a taula pot conservar encara el regust de l'obra original o ser una vianda insípida allunyada de l'essència primigènia.

Tot i l'afany divulgatiu, aquest recull d'estudis respon també als mecanismes de l'*accessus ad auctores*. L'autora hi denuncia un «buit» en la divulgació de la literatura catalana medieval que vol omplir amb aquest «recorregut per la literatura catalana al llarg dels segles». Un propòsit meritori però massa ambiciós, perquè en aquest cas el grau de divulgació no passa d'evitar les punyeteries del format acadèmic i exposar les explicacions en forma d'assaig en una macedònia de treballs no sempre ben combinada i que anuncia una perspectiva extremadament àmplia. Lloable en la intenció, el recorregut queda en una esprintada carrera —el repertori de clàssics tractats és bastant reduït— i no acaba de fer el paper de «divulgació» amb què es justifica aquest Premi València Nova d'assaig atorgat per la Institució Alfons el Magnànim el 2020.

El primer dels dos blocs que l'integren, «La literatura antiga en els clàssics medievals catalans», comença amb un acostament a *Lo somni* centrat en la descripció del regne infernal que hi fa Orfeu, per a la qual Metge traduí o reformulà passatges de l'*Eneida* de Virgili i de l'*Hercules furens* senequià —de les glosses de Nicholas Trivet—, combinats amb detalls de la *Commedia* de Dante. El mètode expositiu és *accessus ad auctores* en estat pur: glosses explicatives, contextualització de referents mitològics, confrontació amb les fonts per a aclarir motius o

traducció dels models escrits en llatí, sense que hi manque el reconeixement a les *auctoritates* bibliogràfiques.

No resulta tan fàcil caracteritzar de forma divulgativa un corpus com el d'Ausiàs March, i menys encara en tres breus capítols independents. En el primer, sense cap mena de preàmbul sobre les línies mestres de la complexa obra del poeta valencià —l'autora el considera encara natural de Gandia— i a partir de l'anàlisi d'un mateix motiu d'inspiració ovidiana emprat en diversos poemes, Ruiz-Ruano apunta algunes consideracions sobre la cronologia d'aquestes peces, que revelen —suggereix de manera hiperbòlica— l'«autoconsciència del poeta d'estar creant un corpus coherent» (p. 70). En el segon analitza en diverses composicions un lloc comú: la vergonya del poeta, incapaç de declarar els seus sentiments a la dama. I en el tercer ressegueix el tòpic ovidià de la condemna de la mediocritat amorosa, reprès per alguns autors del Siglo de Oro castellà imitadors de March. El lector pot fer-se la idea d'un poeta extremat, model d'amadors, autor d'una magna producció amb una gran coherència de pensament en qüestions d'amor. Un retrat robot que potser encoratjarà a llegir els versos d'un poeta universal a qui tan sols el coneix pels carrers que n'han popularitzat el nom.

Tanca el bloc un comentari de la «ficció» ordida per la Viuda Reposada per fer creure a Tirant que Carmesina li posa les banyes amb l'hortolà Lauseta. Seguint el camí marcat pels especialistes i el mateix procediment d'explanació, l'autora remarca els punts de contacte d'aquest episodi amb la *Tragèdia de Caldesa* de Corella, les *novelle* de Masuccio Salernitano i la *razó* de Bernat de Ventadorn. És una bona tria, perquè l'episodi és un dels més atractius del *Tirant* (cap. 283) i l'exegesi pot animar els lectors reticents a endinsar-s'hi de ple. Com veiem, l'element comú en aquest tast de clàssics és el comentari de fragments més o menys suggeridors que pugen ajudar el destinatari model, «tot individu amb un mínim de curiositat pel seu passat cultural» (p. 15), a assaborir els clàssics esmentats i, de retruc, aventurar-se en la lectura d'aquestes obres. Mal que bé, però, fa l'efecte que l'autora només hi ha oferit petits bocins d'un plat més suculent: la literatura antiga garbellada pels clàssics medievals catalans.

El segon bloc, «L'empremta dels medievals en la literatura contemporània», també deixa la sensació de lectura malmenjada. Com a entrant, un capítol de dubtosa divulgació sobre la visió que (es) van construir d'Ausiàs els editors de la seua obra en el s. XIX: una imatge idíl·lica que evidencia la intenció d'emmotlar la poesia de March dins el recipient del *Canzoniere* de Petrarca. Serveix d'aperitiu per a recordar que la idealització condicionà la comprensió del poeta valencià en els autors del s. XX. El fenomen és exemplificat en la influència marquianopetrarquista sobre alguns dels sonets del poemari *Sol, i de dol* de Foix, tema de dos dels estudis d'aquest segon bloc, completats amb un últim capítol sobre les concomitancies entre la *Cançó d'opòsits* de Jordi de Sant Jordi, èmul del sonet *Pace non trobo* de Petrarca, i un dels sonets del poeta de Sarrià. L'exercici no està gens malament com a *accessus*, però el lector potser acaba el llibre amb la falsa idea que Foix és l'únic creador contemporani que rebé l'herència dels clàssics catalans me-

dievals. Hi trobem a faltar una visió de més abast —el recorregut, reconeix l'autora, és «una mica impressionista»— i títols més ajustats al pìscolabis que s'hi ofereix, respecte del ric i variat menú dels clàssics en llengua catalana. Els treballs reunits semblen un refregit de l'*accessus ad auctores* seguit per la mateixa Ruiz-Ruano, però poden servir com a material d'aproximació inicial als pocs autors tractats. En definitiva, tot i reconèixer la meritòria intenció per fer abellidors els nostres clàssics, *nihil novum sub sole*.

BOVER, August: *Espill de la vida religiosa (Desitjós)*, Barcelona: Editorial Barcino, 2023; «Els Nostres Clàssics, Autors Moderns» 10.

ANNA MARIA VILLALONGA

Universitat de Barcelona

ana_villalonga@hotmail.com

L'edició crítica de l'*Espill de la vida religiosa*, més conegut com a *Desitjós*, era una comesa altament esperada, en la qual August Bover i Font ha treballat, amb una minuciositat admirable, al llarg de gran part de la seva dilatada trajectòria com a investigador. L'obra, publicada a Barcelona l'any 1515, esdevingué ben aviat una de les més editades i venudes de la literatura catalana moderna, amb traduccions a tretze llengües i més de cent trenta edicions. L'*Espill de la vida religiosa* és una novel·la, una novel·la espiritual escrita originalment en llengua catalana, «representant autòctona del gènere de la novel·la abans que el voluntarisme d'Antoni de Bofarull, amb *L'orfeneta de Menargues*, iniciés l'any 1862 el camí de superació dels segles de crisi novel·lística» (p. 24). La tasca de Bover ens permet ara apropiarnos-hi de manera rigorosa, no només gràcies a la magnífica edició del text, sinó també a l'acurat estudi introductori.

La introducció està dividida en sis apartats, que s'ocupen d'abastar la complexitat del text i de les circumstàncies que l'envolten. En el primer, «El Marc Històric», hi trobem la descripció del context en el qual va sorgir l'obra, marcada per l'influx dels impulsos renovadors en la religiositat de l'època, a l'empara de la *devotio moderna* i la tornada al diàleg directe amb Crist que tal moviment preconitzava. Bover advoca així mateix per la seva clara influència lul·liana. L'obra de Lluïl estava en voga, estesa arreu gràcies a la impremta, i representava una mirada nova, que s'avenia a la perfecció amb la voluntat que sembla posseir el misteriós autor de l'*Espill* en escriure la novel·la.

El segon apartat ens introdueix en l'apassionant qüestió del «Títol, autoria i composició del text». El títol, que es podia inscriure en la tradició dels «espills» i «miralls» —de fet es troba inserit clarament en el subgènere dels «espills exemplars»—, no resulta original i, alhora, dificulta la reconeixença de l'obra com a pertanyent al gènere novel·lesc. Tanmateix, aviat va ser coneguda amb el nom del